(જિનમંદિરના વાર્ષિક પ્રતિષ્ઠા દિવસ અંતર્ગત
અધ્યાત્મ યુગપુરુષ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના
શ્રી સમયસાર ગાથા-૧ ઉપરના વિવિધ પ્રવચનો)
(તા. ૨૬-૫-૨૦૧૭ થી ૩૦-૫-૨૦૧૭)

વીર સંવત ૨૪૭૯ ફાગણ સુદ-૧૦, સોમવાર
તા. ૨૩-૨-૧૯૫૩, ગાથા-૧, પ્રવચન-૩

આ સમયસારની ગાથા પહેલી. ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય સમયસારની શરૂઆત કરતાં સિદ્ધોને નમસ્કાર કરે છે. એનો અર્થ એ કે પ્રથમ પોતાના આત્મામાં જ્ઞાનમાં સિદ્ધપદને સ્થાપન કરે છે. અને શ્રોતાને (કહે છે), તમારું સિદ્ધપદ તમારામાં છે. એવું શ્રોતાના જ્ઞાનમાં સ્થાપન કરે છે કે સિદ્ધ સિવાય તારી કોઈ બીજી ચીજ નથી. સિદ્ધગતિ એ તારી ચીજ છે, તારું સ્વરૂપ છે. મારા આત્મામાં અને તમારા આત્મામાં સિદ્ધપણું સ્થાપીને એ સમયસારની શરૂઆત કરે છે.

એમાં કહ્યું કે સિદ્ધ કેવા છે? કે '**ધ્રુવમ**'. ધ્રુવ વિશેષણ આવી ગયું. સિદ્ધ ભગવાન ધ્રુવ છે, ધ્રુવ. '**ધ્રુવ વિશેષણસે પંચમગતિમેં ઈસ વિનશ્વરતાકા વ્યવચ્છેદ હો ગયા.**' ચાર ગતિ જો પર નિમિત્તસે આત્મામેં હોતી હૈ, ઉસકા ભી શ્રોતાજનોંકો નિર્ણય કરાયા. ચાર ગતિ કર્મકે નિમિત્તસે હોતી હૈ તો વહ તેરા સ્વભાવ નહીં. મૈં શ્રોતાકો અંતરમેં જ્ઞાનપર્યાયમેં આત્માકા સ્થાપન કરકે સમયસાર કરતા હૂં. તો ઉસકા વહ અર્થ હુઆ કિ આપકે હૃદયમેં ચાર ગતિ, જો કર્મકે નિમિત્તસે ગતિ હોતી હૈ ઉસકા આદર હોના ચાહિયે નહીં. કહો, સમજમેં આતા હૈ? સ્વર્ગગતિ, નર્કગતિ, પશુગતિ યા મનુષ્યગતિ યા તિર્યંચગતિ, વહ કોઈ ભી ગતિ કર્મકે નિમિત્તસે આત્માકી પર્યાયમેં હોતી હૈ. જિસે ધર્મશ્રવણ કરના હૈ ઉસકી પર્યાયમેં સિદ્ધકો સ્થાપન કિયા કિ મૈં સિદ્ધ હૂં. તો સિદ્ધકે સિવા જિસ કર્મકે નિમિત્તસે ચાર ગતિ હોતી હૈ ઉસકા કર્મ ઔર કર્મકે નિમિત્તસે હુઆ ભાવ, ઉસકા અંતરમેં આદર હોના ચાહિયે નહીં. ઉસકો યહાં શ્રોતા કહતે હૈં. સમજમેં આયા?

'**ધ્રુવમ**'. શ્રોતાકો કહતે હૈં, સ્વયંને તો દૃષ્ટિમેં લિયા હૈ, મૈં આત્મા સિદ્ધપર્યાય પ્રગટ હોનેકી લાયકાતવાલા હૂં. ઐસી દૃષ્ટિ રખકરકે જગતકો ભી કહતે હૈં કિ તુમ ભી તુમ્હારી પર્યાયમેં-અવસ્થામેં સિદ્ધ હો. કૈસા? '**ધ્રુવમ**'. કર્મકે નિમિત્તસે જો ગતિ હોતી હૈ વહ

તેરા સ્વભાવ નહીં. કોઈ ગતિમેં જાના ઔર ગતિમેં આના વહ તેરા સ્વભાવ નહીં હૈ. ઐસા નિર્ણય કરકે સમયસાર સુનો. તો ઉસકો આત્માકે લક્ષ્યસે રાગ ઘટકર પરમાત્મા હો જાનેકા ઉસે મૌકા હૈ. ધ્રુવ આ ગયા.

'**ઔર વહ ગતિ અનાદિકાલસે પરભાવોંકે નિમિત્તસે હોનેવાલે પરમેં ભ્રમણ, ઉસકી વિશ્રાંતિ (અભાવ) કે વશ અચલતાકો પ્રાપ્ત હૈં.**' દૂસરા વિશેષણ દિયા. હે શ્રોતાઓ! તુમ્હારે હૃદયમેં મૈં યહ સિદ્ધપદ સ્થાપન કરતા હૂં. વહ સિદ્ધ કૈસે હૈં? અચલ હૈં. '**અનાદિકાલસે પરભાવોંકે નિમિત્તસે...**' પુણ્ય-પાપ, કામ, ક્રોધ, દયા, દાનકા જો વિકલ્પ હોતા હૈ વહ પરભાવ વિકાર હૈ. ઉસકે નિમિત્તસે હોનેવાલા પરમેં ભ્રમણ, હર્ષ-શોકસે ભ્રમણ કરના, વિશ્રામ આતા નહીં ઔર અશાંતિ આતી હૈ, ઉસકી વિશ્રાંતિકે વશ અચલતાકો પ્રાપ્ત હૈં. સિદ્ધમેં વહ ભ્રમણ હૈ નહીં. તો તેરે પદમેં ભ્રમણકા જો ભાવ હૈ વહ ભી તેરા નહીં. ઐસા નિર્ણય કરો.

સિદ્ધકા સ્થાપન કિયા ન? તેરી પર્યાયમેં સિદ્ધપદ સ્થાપન કરતા હૂં તો સિદ્ધ તો અચલ હૈં. ઉસમેં જો પરભાવકે નિમિત્તસે જો ભ્રમણ હૈ, વહ તેરેમેં વાસ્તવમેં હૈ નહીં. તેરેમેં ભી જો પુણ્ય-પાપકા ભાવ હોતા હૈ વહ ભ્રમણકા કારણ હૈ, વહ વિશ્રામકા કારણ નહીં, વહ વિશ્રાંતિકા કારણ નહીં. તો સિદ્ધ તો વિશ્રાંત હુએ, ભ્રમણ રહિત હુએ હૈં. હમ તો હમારેમેં ઔર તુમ્હારેમેં સિદ્ધપદ સ્થાપન કરકે બાત કરતા હૂં. તો તુમ્હારી પર્યાયમેં-અવસ્થામેં ભ્રમણકા ભાવ હૈ ઉસકો હેય સમજો. ક્યોંકિ સિદ્ધપદકા સ્થાપન કિયા હૈ. સમજમેં આતા હૈ?

દેખો! શ્રોતા કૈસા હોના ચાહિયે ઔર વક્તા કૈસા હોના ચાહિયે? વક્તા ભી ઐસા ચાહિયે કિ ઉસકો સિદ્ધપદકા હી સ્થાપન કરતે હૈં. વક્તાકે મુખમેં યદિ પુણ્યકી મુખ્યતા ઔર પરિભ્રમણકે કારણ આતી હો, તો વહ ધર્મકા વક્તા નહીં. ઐસા આયા કિ નહીં? ભાઈ! વક્તાને કહા કિ હમ સિદ્ધ હૈં, તુમ સિદ્ધ હો. તો સિદ્ધ પરમાત્માકે સિવા જો કર્મકે નિમિત્તસે અપનેમેં અપને કારણસે જો વિકાર આતા હૈ ઉસકો ભ્રમણકા કારણ કહતે હૈં. વહ ભ્રમણસે લાભ હોગા ઐસા યદિ વક્તા કહે તો વહ વક્તા નહીં. ઔર શ્રોતા વહ ભ્રમણકે કારણસે ધર્મકા લાભ માને તો વહ શ્રોતા ભી નહીં.

અપનેમેં ઔર પરમેં સિદ્ધપદ સ્થાપન કરકે સમયસાર શુરૂ કરતે હૈં. '**અનાદિકાલસે પરભાવોંકે નિમિત્તસે હોનેવાલે...**' પુણ્ય-પાપ, કામ, ક્રોધ, દયા, દાન, વિકાર ભ્રમણ (રૂપ હૈ). વહ અચલ અચલ અચલપદ નહીં હુઆ. સિદ્ધપદ તો અચલ હુઆ. '**ભ્રમણ, ઉસકી વિશ્રાંતિ (અભાવકે) વશ અચલતાકો પ્રાપ્ત હૈ. ઈસ વિશેષણસે, ચારોં ગતિયોંમેં પર નિમિત્તસે જો ભ્રમણ હોતા હૈ, ઉસકા પંચમગતિમેં વ્યવચ્છેદ હો ગયા.**' સિદ્ધમેં વહ ભ્રમણ હૈ નહીં. તુમ્હારેમેં સિદ્ધપદ સ્થાપન કિયા હૈ. તો કોઈ ભી

ગતિકી યદિ ભાવના તુજે રહેગી ઔર ગતિકે નિમિત્તસે અથવા કર્મકે નિમિત્તસે ભાવ-પરભાવ હુઆ ઉસકી યદિ રુચિ ઔર ભાવના રહી તો સિદ્ધપદકો તુમને તુમ્હારી પર્યાયમેં સ્થાપન નહીં કિયા. સમજમેં આતા હૈ? શ્રોતા ઔર વક્તાકા નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ સિદ્ધ કરતે હૈં. શ્રોતા ઔર વક્તાકા નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ.

વક્તા ઐસા કહતા હૈ કિ તુમ સિદ્ધ હો. ઉસમેં ધ્રુવ ઔર અચલ પદ તુમ્હારા હૈ. ચલ ઔર અધ્રુવ જો વિકાર હોતા હૈ, વહ તુમ્હારા પદ નહીં. વક્તા ઐસા કહતા હૈ, શ્રોતા ઐસા સુનતા હૈ. યથાર્થ હૈ. ઐસી બાત યદિ સ્વીકાર કરે તો નિમિત્ત-નૈમિત્તિક શ્રોતા-વક્તાકા સંબંધ હુઆ. યદિ ઐસા નિર્ણય નહીં કરે તો શ્રોતા-વક્તાકા નિમિત્ત-(નૈમિત્તિક સંબંધકા) અભાવ હૈ. ઉસકો શ્રોતા હી નહીં કહતે ઔર શ્રોતા વક્તાકો સુનતા હૈ ઐસા ભી કહતે નહીં. ઐસા આયા કિ નહીં?

'ચારોં ગતિયોંમેં પરનિમિત્તસે જો ભ્રમણ હોતા હૈ, ઉસકા પંચમગતિમેં વ્યવચ્છેદ હો ગયા. ઔર વહ જગતમેં જો સમસ્ત...' દૂસરા વિશેષણ હુઆ. અબ, સિદ્ધકા તીસરા વિશેષણ. દેખો! એક-એક પદમેં કિતની વ્યાખ્યા કરતે હૈં! સિદ્ધ પરમાત્માકો વંદન કરનેવાલા ઐસા હોના ચાહિયે. સિદ્ધકા જિસને અપની પર્યાયમેં સત્કાર, સ્વીકાર કિયા, ઉસે ભ્રમણકે ભાવકા સ્વીકાર નહીં હોના ચાહિયે. ઉસે ભ્રમણકે ભાવકા ઔર કર્મકે નિમિત્તસે ઉત્પન્ન હુઈ ગતિ, (ઉસકા આદર નહીં હોના ચાહિયે). ગતિ ઔર ભ્રમણભાવ. ગતિ તો નામકર્મકે નિમિત્તસે હોતી હૈ ઔર ભ્રમણભાવ મોહકર્મકે નિમિત્તસે હોતા હૈ. ભાઈ! દોનોં બાત લી હૈ. ક્યા કહા, સમજમેં આયા?

યોગ ઔર કષાય, દોસે કર્મબંધન હોતા હૈ. નામકર્મકે નિમિત્તસે ગતિ હોતી હૈ. અપને કારણસે, યોગ્યતાસે. ઔર મોહકર્મસે ભ્રમણ હોતા હૈ. ઉસકા વિચ્છેદ કર દિયા. યદિ તુમ યથાર્થ ધર્મકા શ્રોતા ધર્મ શ્રવણ કરને આયા હો તો હમ તુમકો કહતે હૈં કિ ગતિ કર્મકે નિમિત્તસે હુયી વહ તુમ્હારેમેં નહીં હૈ. ક્યોંકિ સિદ્ધમેં નહીં હૈ. સિદ્ધમેં નહીં હૈ તો તુમ્હારી પર્યાયમેં હમ ગતિકા અભાવ સિદ્ધ કરતે હૈં. જિસ ભાવસે ગતિ મિલતી હો વહ ભી તુમ નહીં ઔર ભાવ હૈ વહ ભી તુમ નહીં. રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ, દયા-દાન, કામ-ક્રોધ, વહ તો ભ્રમણકા કારણ હૈ. શુભાશુભભાવ ભ્રમણકા કારણ હૈ. વહ ભ્રમણ તુમ નહીં. ક્યોંકિ સિદ્ધમેં ભ્રમણ નહીં હૈ. તુમ્હારી પર્યાયમેં મૈંને સિદ્ધપદ સ્થાપન કિયા હૈ. તો જિસને હૃદયમેં સિદ્ધકા સ્વીકાર કિયા, ઉસકે ભ્રમણકે ભાવકા સ્વીકાર નહીં હોના ચાહિયે. (ઉસમેં) આ ગયા (કિ) વ્યવહારકા આદર હોના ચાહિયે નહીં. ઉસકી પર્યાયમેં પુણ્ય-પાપકા ભાવ હોતા હૈ, લેકિન ઉસકા સ્વીકાર નહીં હોના ચાહિયે. સ્વીકાર તો, મૈં જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા સિદ્ધ સમાન હૂં, ઐસા સ્વીકાર હોના ચાહિયે. તો વહ શ્રોતા હૈ, નહીં તો શ્રોતા ભી નહીં હૈ. કેસરીમલજી! ઐસી ચીજ હૈ. શ્રોતાકી ના કહતે હૈં, તુમ શ્રોતા ભી નહીં

હો. યદિ તુમ ઐસા કહતે હો કિ મેરેમેં વિકાર હોતા હૈ ઔર વિકારસે લાભ હોગા, ઔર ક્રમશઃ રાગકો ટાલકર પુણ્યસે મેરેમેં ધર્મ હોગા, તો ઐસી બાત હૈ હી નહીં.

પ્રથમસે હી યહ સ્વીકાર કરવાતે હૈં કિ સમયસાર-આત્મા સિદ્ધ સમાન મૈં હૂં, ઐસી જિસકો પ્રથમ નિર્ણય ઔર રુચિ હો, ઉસે ભ્રમણ ઔર ગતિકે ભાવકા આદર નહીં હોતા. ઔર યદિ ઉસકા આદર કરતા હૈ, નિમિત્તકા આદર કરે તો નિમિત્તકી ઓરકા વિકારકા આદર હુઆ. વિકારકા આદર કરે ઉસકો ભ્રમણકા આદર હુઆ. ભ્રમણકા આદર હુઆ ઉસકો સિદ્ધકા આદર નહીં હુઆ. ઉસને સિદ્ધ ભગવાનકા સત્કાર ઔર વંદન નહીં કિયા. વહ કહતે હૈં.

તીસરા વિશેષણ. '**ઔર વહ જગતમેં જો સમસ્ત ઉપમાયોગ્ય પદાર્થ હૈં ઉનસે વિલક્ષણ-અદ્‌ભુત મહિમાવાલી હૈ,...**' સિદ્ધગતિ કૈસી હૈ? અદ્‌ભુત મહિમાવાલી સિદ્ધગતિ. જગતમેં જો સમસ્ત ઉપમાયોગ્ય, ઉપમયોગ્ય-ઉપમાકે લાયક પદાર્થ, '**ઉનસે વિલક્ષણ...**' વિપરીત લક્ષણવાલી '**અદ્‌ભુત મહિમાવાલી હૈ, ઈસલિયે ઉસે કિસીકી ઉપમા નહીં મિલ સકતી.**' સિદ્ધગતિકો કોઈ ઉપમા મિલતી નહીં. જિતને પદાર્થ ઉપમેય હૈં, સબ સિદ્ધમેં લાગૂ નહીં પડતે. તો તેરી પર્યાયમેં ભી સિદ્ધ પદાર્થકા જો નિર્ણય કિયા ઔર તુજે ધર્મકી ભાવના હો, તો ઉપમાલાયક પદાર્થસે ભિન્ન તેરા સ્વભાવ હૈ, ઐસા આત્મામેં ઉસકો નિર્ણય કરના ચાહિયે.

'**ઈસ વિશેષણસે ચારોં ગતિયોંમેં જો પરસ્પર કથંચિત્ સમાનતા પાઈ જાતી હૈ, ઉસકા પંચમગતિમેં નિરાકરણ હો ગયા.**' સમજે? ઉપમાલાયક ચાર ગતિમેં તો કથંચિત્ (સમાનતા પાઈ જાતી હૈ). કર્મકે કારણસે સ્વર્ગ મિલતા હૈ ઔર કર્મકે કારણસે નર્ક મિલતા હૈ. કર્મકી અપેક્ષાસે ચારોં ગતિ સમાન હૈં. ભલે પુણ્યસે સ્વર્ગ મિલો ઔર પાપસે નર્ક મિલો, લેકિન પુણ્ય-પાપ દોનોં કર્મ હૈ. તો કર્મકી સમાનતા ચારોં ગતિમેં આયી. કથંચિત્ સમાનતા આયી. ભલે પુણ્ય ઔર પાપ હો. ચારોં ગતિ-સ્વર્ગ, નર્ક સબ ગતિ હૈ. વહ કર્મકા હી કાર્ય હૈ ઔર વિકાર હૈ. તો ચાર ગતિકી કથંચિત્ ઉપમા તો પરસ્પર એકદૂસરેમેં લાગૂ પડતી હૈ. સ્વર્ગ-નર્કમેં. સિદ્ધમેં કોઈ લાગૂ પડતી નહીં. ઐસી તેરી સિદ્ધદશા તેરી પર્યાયમેં મૈંને સ્થાપિત કી હૈ તો ઉપમાલાયક પદાર્થ હૈ, ઉસસે તેરા લક્ષણ હી ભિન્ન હૈ. લક્ષણ હી ભિન્ન હૈ, તેરા સ્વભાવ ભી સિદ્ધ સમાન ભિન્ન હૈ. ઐસા નિર્ણય કરે ઉસકો યહાં શ્રોતા કહતે હૈં.

અબ, ચૌથા વિશેષણ. '**ઔર ઉસ ગતિકા નામ...**' ગતિ પ્રાપ્ત હુઈ ન? ગતિ શબ્દ લિયા હૈ. '**ધુવમચલમણોવમં**'. યે તીનકા અર્થ હો ગયા. અબ, '**गदिं पत्ते**', '**गदिं पत्ते**'. '**गदिं पत्ते**'કા અર્થ કરતે હૈં. કૈસી હૈ સિદ્ધગતિ, જો સિદ્ધ પ્રાપ્ત હુએ? સિદ્ધગતિકા '**નામ અપવર્ગ હૈ.**' અપવર્ગ. '**ધર્મ, અર્થ ઔર કામ-ત્રિવર્ગ કહલાતે હૈં;...**' દેખો,

ક્યા કહતે હૈં? ધર્મ નામ આત્મામેં દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, પૂજાકા ભાવ હોતા હૈ વહ પુણ્ય હૈ. ઉસ પુણ્યકો યહાં વ્યવહારધર્મ કહા હૈ. ઉસ વ્યવહારધર્મસે વિલક્ષણ મુક્તિગતિ હૈ. ધર્મ કહા ન? ત્રિવર્ગ નહીં કહતે? ધર્મ, અર્થ ઔર કામ.

ધર્મ, અર્થ ઔર કામ. ધર્મ નામ પુણ્ય. દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, પૂજા, કરૂણા, કોમળતા, યાત્રા ઉસમેં જો કષાયકી મંદતા હોતી હૈ, ઉસકો યહાં વ્યવહારધર્મરૂપી પુણ્ય કહતે હૈં. વહ પુણ્ય સિદ્ધમેં નહીં હૈ. વહ પુણ્ય સિદ્ધમેં નહીં હૈ. પુણ્ય સિદ્ધમેં નહીં હૈ તો તેરી પર્યાયમેં હમને સિદ્ધકા સ્થાપન કિયા હૈ. તો તેરી પર્યાયમેં જો પુણ્ય હોતા હૈ, ઉસકા સ્વીકાર નહીં. યદિ તેરી પર્યાયમેં પુણ્યકા સ્વીકાર હો તો તુમને સિદ્ધપદકો સ્થાપન કિયા નહીં. અથવા તૂને સિદ્ધકો વંદન હી નહીં કિયા. કહો, સમજમેં આતા હૈ? જિસને સિદ્ધકો વંદન કિયા, સત્કાર કિયા, સ્વીકાર કિયા ઉસને ધર્મ, જો પુણ્ય ઉસકા અસ્વીકાર કિયા. જિસકો પુણ્યકા સ્વીકાર હૈ, ઉસકો સિદ્ધકા સ્વીકાર નહીં. જિસકો સિદ્ધકા સ્વીકાર હૈ, ઉસકો પુણ્યકા સ્વીકાર નહીં. ક્યોંકિ ત્રિવર્ગસે વિલક્ષણ મોક્ષગતિ હૈ.

અર્થ-લક્ષ્મી, લક્ષ્મી. ક્યા કહતે હૈં? પ્રથમ શ્રોતાકો કહતે હૈં. પ્રથમ શ્રોતાકો કહતે હૈં. પ્રથમ બાલજીવ આયા વહ સુનતા હૈ તો કહતે હૈં, યદિ તુમકો પૈસેકી-લક્ષ્મીકી ઈચ્છા હૈ તો તુમ શ્રોતા નહીં. રુચિસે, હાં! રુચિસે. અસ્થિરતાકી આસક્તિસે રાગ આ જાયે દૂસરી ચીજ હૈ. પરંતુ અંતરકી રુચિમેં યદિ લક્ષ્મીકી ભાવના હૈ, લક્ષ્મીમેં સુખ હૈ ઔર લક્ષ્મીમેં હિત હૈ તો અર્થ નામ લક્ષ્મી, ધર્મ, અર્થ ઔર કામ ત્રિવર્ગમેં આતી હૈ ઔર મોક્ષ તો અપવર્ગ હૈ. ત્રિવર્ગસે ભિન્ન ચીજ હૈ. જિસને અંતરમેં સિદ્ધ-ણમો સિદ્ધાણં, '**वंदित्तु सव्वसिद्धे**'. સિદ્ધકો જિસને પર્યાયમેં વંદન કિયા, આદર કિયા, સ્થાપન કિયા ઉસે લક્ષ્મીકી રુચિ નહીં હોની ચાહિયે. પહલેસે? જિસકો હૃદયમેં લક્ષ્મીકી રુચિ હૈ, ઉસકો સિદ્ધકે સત્કારકા આનંદ નહીં હૈ ઔર સિદ્ધકા સ્વીકાર નહીં હૈ. જિસકે હૃદયમેં સિદ્ધકા સ્વીકાર હૈ, ઉસકે હૃદયમેં લક્ષ્મીકા સ્વીકાર નહીં હૈ. એક બાતમેં તો દો નહીં રહ સકતે. ક્યા, સેઠજી! ક્યા કહા?

દેખો, ક્યા કહતે હૈં? સિદ્ધગતિ કૈસી હૈ? '**धुवमचलमणोवमं गदिं पत्ते**'. જિસકે આત્મામેં સિદ્ધકા સ્વીકાર હુઆ ઔર હમ કહતે હૈં કિ હમ સિદ્ધ હૈં ઔર તુમ સિદ્ધ હો. તો ઉસકે હૃદયમેં લક્ષ્મીકી ઈચ્છા નહીં હોની ચાહિયે. ઈચ્છા (યાની) ક્યા? રુચિપૂર્વક. અસ્થિરતાકી આસક્તિ તો આતી હૈ. સમકિતી હૈ, શ્રાવક હો તો આસક્તિકી ઈચ્છા તો આતી હૈ. લેકિન રુચિમેં સિદ્ધકા સ્વીકાર કિયા કિ મૈં સિદ્ધ હૂં, ઉસકી રુચિ છોડકર લક્ષ્મીકી રુચિ હો તો ઉસને સિદ્ધકો સ્વીકાર નહીં કિયા ઔર સિદ્ધકો વંદન ભી નહીં કિયા. લો, યે પાંચ નવકારમેં ણમો સિદ્ધાણં નહીં કિયા, ઐસા કહતે હૈં. તુમ્હે ણમો સિદ્ધાણં કરના નહીં આતા. તુમ્હે સિદ્ધકો નમસ્કાર કરના નહીં આતા. સિદ્ધકો નમસ્કાર કરનેવાલા સિદ્ધકો

વંદન કરનેવાલા, સિદ્ધકો અંતરમેં સ્વીકાર કરનેવાલા, વંદન કહો યા સ્વીકાર કહો (એક હી બાત હૈ), સિદ્ધકો વંદન કરતા હૈ (વહ) દૂસરેકો વંદન નહીં કરતા. સિદ્ધકા સ્વીકાર કરતાહૈ, (વહ) દૂસરેકા સ્વીકાર નહીં કરતા. ઐસી જિસકો રુચિ હૈ ઉસકે હૃદયમેં પુણ્યકી રુચિ નહીં હોની ચાહિયે. યદિ પુણ્યકી રુચિ હૈ તો ઉસે સિદ્ધકી રુચિ નહીં હૈ. ઔર લક્ષ્મીકી રુચિ હૈ તો સિદ્ધકી રુચિ નહીં હૈ. ક્યા કરના? છોડ દેના સબ? દૃષ્ટિમેં તો છોડો, દૃષ્ટિમેં તો છોડો. ઐસા કહતે હૈં.

રુચિ તો પલટો કિ મૈં સિદ્ધ સમાન સ્વરૂપી હૂં. સિદ્ધ સમાન. મેરી પર્યાયમેં જો લક્ષ્મીકી ઈચ્છા હોતી હૈ, વહ ઈચ્છા હી મૈં નહીં હૂં, તો લક્ષ્મી તો મેરી હૈ હી નહીં. જિસકે અંતરમેં પુણ્ય ઔર લક્ષ્મીકી રુચિ હૈ, ઉસે સિદ્ધકા વંદન નહીં હૈ. વહ ણમો સિદ્ધાણં કર હી નહીં સકતા. નૌ બાર નવકાર ગિનતા હૈ ન? બ્રહ્મચારીજી! ણમો સિદ્ધાણં. નહીં. ભગવાન આચાર્ય તો પહલેસે કહતે હૈં, '**वंदित्तु सव्वसिद्धे**'. ઉસમેંસે હમ સબ નિકાલતે હૈં. અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહતે હૈં કિ જિસકી પર્યાયમેં મૈં સિદ્ધપદ હૂં. મેરી પર્યાયમેં દ્રવ્યકી શક્તિમેં સિદ્ધ હૂં, ઐસી પ્રતીત હુઈ ઔર સિદ્ધકા સ્વીકાર કિયા, ઉસકી રુચિમેં એક પરમાણુ લક્ષ્મીકી રુચિ નહીં હોની ચાહિયે. એક પરમાણુકી, હાં! ભાઈ! પરમાણુકી રુચિ નહીં હૈ તો યે સમકિતી ચક્રવર્તીકા રાજ કરતે હૈં ન? ક્યા કરતે હૈં? વહ તો આસક્તિ ભાવ અપની કમજોરીસે આતા હૈ. રુચિ નહીં, આસક્તિકી ભી રુચિ નહીં હૈ, લક્ષ્મીકી રુચિ નહીં હૈ. આસક્તિ તો પહલે ધર્મમેં કહી. પુણ્ય પરિણામ હોતા હૈ વહ આસક્તિ હૈ. દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત પરિણામ. રાગ આતા હૈ વહ પુણ્ય હૈ. પુણ્યકી રુચિ હૈ ઔર પુણ્યસે શાંતિ હોગી, સમકિત હોગા (ઐસા માનતા હૈ તો) તુમ્હે સિદ્ધકો વંદન કરના નહીં આતા. સિદ્ધકા સ્વીકાર ઔર ણમો સિદ્ધાણં તુમ્હે કરના નહીં આતા.

અર્થ. લક્ષ્મીકી ભી ઈચ્છા સમકિતીકો નહીં હૈ. સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર ધર્મકા શ્રોતા યથાર્થ પ્રતીત કરનેકે સન્મુખ હુઆ (કિ) મૈં સિદ્ધ હૂં (ઉસે લક્ષ્મીકી ઈચ્છા નહીં હૈ). લક્ષ્મી તો વર્ગમેં હૈ ઔર મોક્ષ તો અપવર્ગમેં હૈ ઔર મૈં તો મોક્ષકા કામી હૂં. તો મેરી પર્યાયમેં સિદ્ધપદકા જિસકો સત્કાર હુઆ, ઉસકો લક્ષ્મીકી રુચિપૂર્વક રાગ નહીં હોતા. ઔર યદિ રુચિપૂર્વક રાગ હો તો સિદ્ધાણં કહના ઉસે નહીં આતા, વંદન કરના નહીં આતા. ક્યોંકિ ણમો સિદ્ધાણંમે તો અકેલા પુણ્ય આતા હૈ. તો વહ તો પુણ્ય હુઆ. ઉસને સિદ્ધકા અંતરમેં આદર નહીં કિયા. રાગમેં રાગકા આદર કિયા. ણમો સિદ્ધાણં કરકે રાગકા આદર કિયા. લેકિન ણમો સિદ્ધાણં કરકે રાગ રહિત જો જ્ઞાયક સ્વભાવ હૈ ઉસકી ઉસે રુચિ, દૃષ્ટિ નહીં હુઈ તો ઉસે લક્ષ્મીકી રુચિ હૈ. ઉસે પુણ્યકી રુચિ હૈ, વહ ધર્મી નહીં. બહુત કઠિન હૈ. લાખો રૂપયા ખર્ચ કરના, ઐસા કરના, વૈસા કરના ઉસસે ધર્મ હોગા. વહ તો રહા નહીં.

કામ. ત્રિવર્ગકા તીસરા. ધર્મ, અર્થ ઔર કામ. સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઔર શ્રોતા, શ્રોતા. યહાં તો ઉસીકો શ્રોતાકે રૂપમેં સ્વીકાર કરતે હૈં કિ હમ હમારી પર્યાયમેં સિદ્ધકા સ્થાપન કરતે હૈં. તો ઉસે વિષયભોગ, પાંચ ઇન્દ્રિયકે વિષયકી રુચિ નહીં હૈ. તીન આયે. ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય શ્રોતા ઉસે કહતે હૈં કિ હમ વક્તા, તુમ શ્રોતા. દોનોંકી અંતર પર્યાયમેં સિદ્ધપદકા સ્થાપન કિયા હૈ. સિદ્ધકો વંદન કરનેવાલા, ઉસકો પુણ્ય, લક્ષ્મી ઔર ભોગ-યે ત્રિવર્ગ કહલાતે હૈં, મોક્ષગતિ ઇસ વર્ગમેં નહીં આતી. જિસે મોક્ષકી ઇચ્છા હૈ, સિદ્ધકો વંદન કરનેકી લાયકાત હૈ ઔર સિદ્ધપદ હોનેકી ભાવના હૈ, ઉસે પાંચ ઇન્દ્રિયકા ભોગ, ચક્રવર્તીકા રાજ, વાસુદેવ, બલદેવકા રાગ, ઇન્દ્રપદકી પદવી ઉસકી ભી અંતરમેં યદિ રુચિ હો તો ઉસે સિદ્ધપદકો નમસ્કાર કરના નહીં આતા. પ્રાણભાઈ! સમજમેં આતા હૈ?

દેખો! ટીકા કરતે-કરતે કિતના નિકાલતે હૈં! પહલે શ્લોકમેં '**वंदित्तु सव्वसिद्धे**'મેંસે ઇતના નિકાલા. બાદમેં '**धुवमचलमणोवमं**'મેં ઐસા (નિકાલા). ફિર '**गदिं पत्ते**', '**गदिं पत्ते**' પદકા અર્થ કરતે હૈં. '**गदिं**' મોક્ષ. મોક્ષ કૈસા હૈ? અપવર્ગ જો મોક્ષ, વહ ત્રિવર્ગસે રહિત હૈ. અસ્તિ-નાસ્તિ કરકે અર્થ નિકાલા. અર્થ અસ્તિ-નાસ્તિ(સે કિયા). ત્રિવર્ગ તો પુણ્ય, લક્ષ્મી ઔર ભોગ, યે તીનકી જિસે પર્યાયમેં રુચિ હૈ, ઉસે સિદ્ધપદકી રુચિ નહીં હૈ. ઉસે ધર્મકી રુચિ નહીં હૈ, ઉસે આત્માકી રુચિ નહીં હૈ, ઉસે સંસારકી રુચિ હૈ. '**મોક્ષગતિ ઇસ વર્ગમેં નહીં હૈ, ઇસલિયે ઉસે અપવર્ગ કહી હૈ.**' કહો, સમજમેં આતા હૈ?

ચાર વિશેષણ આ ગયે. એક-સિદ્ધકા સત્કાર કિયા-'**वंदित्तु सव्वसिद्धे**'મેં. ફિર, '**धुवम**'. વિનાશિક નિમિત્તસે ગતિ હોતી હૈ વહ મૈં નહીં ઔર ભ્રમણ જિસ ભાવસે હોતા હૈ વહ મૈં નહીં ઔર ઉપમાલાયક પદાર્થ મૈં નહીં. ઔર સિદ્ધ ત્રિવર્ગસે અપવર્ગ ભિન્ન હૈ. ત્રિવર્ગમેં કોઈ ભી વર્ગ, વર્ગ નામ સમૂહ, પુણ્ય, લક્ષ્મી ઔક કામ ભોગમેં કહીં ભી ઉસકી યદિ રુચિ પડી હો તો ઉસે સિદ્ધપદકા આદર કરના નહીં આતા. એક ગાથામેં તો બહુત સમા દેતે હૈં. સમજમેં આતા હૈ?

'**ઐસી પંચમગતિકો સિદ્ધ ભગવાન પ્રાપ્ત હુએ હૈં.**' ઐસી પંચમગતિકો સિદ્ધ ભગવાન પ્રાપ્ત (હુએ હૈં). ક્યા કહતે હૈં સમયસારમેં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય? '**ઉન્હેં અપને તથા પરકે આત્મામેં...**' ભાઈ! પહલે આયા થા. ફિરસે લેતે હૈં. ઐસી પંચમગતિ. સિદ્ધ પરમાત્મા ગતિરહિત, ગતિકા પરિભ્રમણ પુણ્ય-પાપ ભાવસે રહિત, ઉપમારહિત એવં લક્ષ્મી, વિષય ઔર પુણ્યસે રહિત ઐસી સિદ્ધગતિ '**ઉન્હેં અપને તથા પરકે આત્મામેં સ્થાપિત કરકે...**' યહ લિયા. અપને આત્મામેં ભી સ્થાપિત કરતા હૂં. ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય સમયસાર કહતે હૈં. અપને આત્મામેં વહી સિદ્ધકા આદર હૈ. મુજે વ્યવહારકા, નિમિત્ત જો ભી આયા, વ્યવહાર આયે ઉસકા આદર કરે તો મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આત્મામેં દયા, દાન,

व्यवहाररत्नत्र आता है. उसका स्वीकार करे और निश्चयका स्वीकार छोडे तो सिद्धको वंदन करना आता नहीं. प्रथम पंक्तिमें, प्रथम गाथामें सब निकाल दिया. व्यवहार आता है, लेकिन व्यवहारका सत्कार करो कि मुजे ईससे धर्म होगा, वह निमित्तका सत्कार है. निमित्त कहा न? कर्मके निमित्तसे गति होती है वह. निमित्तसे गति होती है उसका स्वीकार किया-निमित्तका, तो गति होनेका स्वीकार किया. लेकिन चार गतिसे रहित सिद्धगति मेरी शक्तिमें है, ऐसी प्रतीत पर्यायमें नहीं की तो उसे धर्मकी लायकात है नहीं.

'**ऐसी पंचमगतिको सिद्ध भगवान प्राप्त हुऐ हैं.**' प्राप्त हुऐ हैं अर्थात् पहले संसारपर्यायमें थे, उसका नाश करके प्राप्त हुऐ हैं. वे त्रिवर्गमेंसे निकल गये. पुण्यमेंसे, लक्ष्मीमेंसे और भोगमेंसे निकलकर पंचमगतिको प्राप्त हुऐ. '**उन्हें...**' आचार्य कहते हैं, मेरे आत्मामें मैं सिद्ध भगवानको स्थापित करता हूं और परके आत्मामें स्थापित करके. सब आत्मामें? सब सिद्ध हो जायेंगे? यहां तो वक्ता ऐसा ही कहते हैं कि, हमारे पास जो सुनने आये और जिसको हम श्रोता कहते हैं, उसकी पर्यायमें तो हम सिद्धकी स्थापना करते हैं. ना कहेगा तो तू हमारा श्रोता नहीं. नहीं, नहीं, नहीं थोडा तो पुण्य चाहिये, भैया! राग तो आता है. दसवें गुणस्थान तक राग आता है. ऐसा लोग कहते हैं न? भैया! दसवें गुणस्थान तक राग आता है. आता है, क्या हमको मालूम नहीं है? आता है लेकिन प्रारंभसे जिसको रागरहित मैं ज्ञाता-ज्ञान सिद्ध समान हूं, ऐसा जिसको पर्यायमें स्थिर श्रद्धामें जमा नहीं, उसको यहां यथार्थ श्रोता भी कहते नहीं. लो, भाई! ये सब तो निश्चयसे शुरू किया. पहले व्यवहार और बादमें निश्चय, वह सब तो उडा दिया, सब उडा दिया. पहले व्यवहार करते-करते निश्चय होता है. श्रोताको तो ऐसा सुनाओ. पहले तो ऐसा सुनाओ. कहते हैं कि हम ऐसा सुनाते हैं. क्या? कि तेरे स्वभावमेंसे रागरहित दशा आती है. पर्यायमें सिद्ध समान हूं, ऐसी रुचि कर. शुरुआत-प्रारंभ वहांसे होता है. बादमें राग आता है उसको व्यवहार कहते हैं. नहीं तो व्यवहार-फ्यवहार है नहीं. अनंत काल ऐसा व्यवहार किया. वह व्यवहार नहीं, व्यवहाराभास है.

'**उन्हें अपने तथा परके आत्मामें स्थापित करके, समयका (सर्व पदार्थोंका अथवा जीव पदार्थका) प्रकाशक जो प्राभृत नामक अर्हंतप्रवचनका अवयव...**' अब कहते हैं. क्या कहते हैं? शास्त्रका प्रमाण बताते हैं. भाई! शास्त्र भी यह कहता है, हम यह कहते हैं और तुम ऐसा सुनो. तीनों एक करते हैं. क्या कहते हैं? '**समयका सर्व पदर्थोंका अथवा जीव पदार्थका प्रकाशक प्राभृत नामक अर्हंतप्रवचनका अवयव है...**' यह समयसार तो भगवानके मुखसे निकली वाणीका अवयव है, अंश है, पूर्ण नहीं है. '**अनादिकालसे उत्पन्न हुऐ...**' अब क्या कहते हैं? यह समयसार क्यों कहनेमें

આતા હૈ? '**અનાદિકાલસે ઉત્પન્ન હુએ અપને ઔર પરકે મોહકા નાશ કરનેકે લિયે...**' ક્યા કહા? સમયસાર કહને ઔર સુનનેમેં વહી ફલ આના ચાહિયે કિ જિસમેં મોહકા નાશ હો. એક કણ ભી મોહકા રહે વહ સમયસારકા ઉતના ફલ નહીં હૈ. રાગ આતા તો હૈ, લેકિન પરિણામ તો અપને ઔર પરકે મોહકા નાશ (કરનેકા હૈ). મુનિકો તો મિથ્યાત્વ હૈ નહીં. મોહ અર્થાત્ મિથ્યાત્વ લો તો. લેકિન સમુચ્ચય મોહ લિયા હૈ. મુનિ કહતે હૈં કિ મેરેમેં ભી રાગ હૈ. તો મૈં અપને સ્વભાવમેં ઘોલન કરકે મેરે રાગકા ભી નાશ હો જાયેગા ઔર સુનનેવાલેકો સુનાતા હૂં કિ સમયસાર સુનાતા હૂં. ઔર સમયસાર વિકાર રહિત, કર્મ રહિત, નોકર્મ રહિત તુમ હો, સિદ્ધ સમાન હો. ઐસા લક્ષ્ય રખકર યદિ સુનેગા તો સુનનેવાલેકો ભી '**મોહકા નાશ કરનેકે લિયે પરિભાષણ કરતા હૂં.**' રાગ ઔર ભવ કરાનેકો પરિભાષણ નહીં કરતા હૂં.

તીર્થંકરકા ભવ કરાનેકો ભી મૈં પરિભાષણ નહીં કરતા હૂં, ઐસા કહતે હૈં. ઐસા આયા કિ નહીં? હિંમતભાઈ! ઐસા આયા કિ નહીં? '**મોહકા નાશ કરનેકિ લિયે પરિભાષણ કરતા હૂં.**' મૈં સમયસાર કહતા હૂં, વહ મેરા રાગ ઔર તેરા મિથ્યાત્વ એવં રાગ, સબકા નાશ કરનેકો મૈં પરિભાષણ કરતા હૂં. ઉસમેંસે એક રાગકા કણ આઓ, તો ઉસકા ફલ ઠીક હૈ ઐસા હમારે શાસ્ત્રમેં ભાષણ આયેગા નહીં. સમયસારમેં ઐસા આતા હી નહીં. સમયસાર તો આત્માકે શુદ્ધ સ્વરૂપકી બાત કરતા હૈ. ક્યોંકિ જિસકો ધર્મ ચાહિયે ઉસે શુદ્ધ સ્વરૂપસે હી ધર્મ મિલતા હૈ. અશદ્ધસે, રાગસે ઔર નિમિત્તસે મિલતા નહીં.

'**અપને ઔર પરકે મોહકા નાશ કરનેકે લિયે પરિભાષણ કરતા હૂં.**' ઐસી શંકા ભી નહીં કી કિ હમ કહતે હૈં, ભૈયા! લેકિન મોહકા નાશ હો તો હો, નહીં હો તો નહીં ભી હોગા. પંચમકાલ હૈ. ઐસા નહીં કહા હૈ. તુમકો ભી હમ સુનાતે હૈં, લેકિન તુમ્હારા મોહ નાશ હો યા નહીં હો, વહ હમારે હાથકી બાત નહીં હૈ. નહીં. તુમ યથાર્થ શ્રોતા હો ઔર હમારે પાસ સુનને આયે હો, કિસલિયે આયે હો? ધર્મકી ભાવના (લેકર આયે હૈં). યદિ ધર્મકી ભાવના તેરી યથાર્થ હો તો તુમ્હે દષ્ટિ અંતર સ્વભાવકી ઓર હોની ચાહિયે. તો સુનતે-સુનતે રાગકા નાશ ઔર સ્વભાવકી વૃદ્ધિ (હોની) વહી સમયસાર પરિભાષણકા ફલ હૈ. યદિ ઐસી યથાર્થ દષ્ટિ નહીં હુઈ તો ઉસને સમયસાર ભી સુના નહીં. સમજમેં આયા? રાજારાજમજી! ક્યા કહતે હૈં?

પરકે મોહકા નાશ, ઐસી તુમ્હારેમેં તાકત હૈ? સુન ન. તુમ સમયસાર સુનાતે હો ઔર પરકે મોહકા નાશ કરનેકે લિયે પરિભાષણ કરતા હૂં. તો ઉસકે મોહકા નાશ તો ઉસસે હોતા હૈ. આપકે પરિભાષણસે હોતા હૈ? ઐસા કહા. શબ્દ તો ઐસા લિયા. ભૈયા! ઐસા નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ કહતે હૈં કિ હમારા શ્રોતા વક્તા જૈસી દષ્ટિ રખતે હૈં,

ઐસા દૃષ્ટિ પહલી શુરૂઆતમેં લક્ષ્ય કરકે યદિ યથાર્થતાસે સુનતા હૈ તો હમેં સુનનેકા (ફલ વીતરાગતા આયેગા). ક્યોંકિ સબ શાસ્ત્રકા ફલ ઔર સમયસારકા ફલ, તેરેમેં ભ્રમ ઔર આસક્તિકા નાશ કરાનેકા અભિપ્રાય હૈ. ઉસમેં રાગ રખનેકા શાસ્ત્રકા અભિપ્રાય કભી નહીં હોતા. કહો, સમજમેં આતા હૈ?

મૈં પરિભાષણ કરતા હૂં. પરિભાષણ કરતા હૂં, વહ ભી નિમિત્તસે કથન હૈ, હાં! લેકિન અંતરમેં ભાવજ્ઞાનકા ઘોલન કરતા હૂં. વહ પહલે આયા થા ન? ભાવવચન. ભાવવચન અર્થાત્ મૈં જ્ઞાનસ્વભાવમેં કૈસી યથાર્થ નિર્ણયકી સ્થિરતા હોતી હૈ ઉસમેં મૈં ઘોલન કરતા હૂં. તો મેરેમેં ભી રાગકા અભાવ હો જાયેગા. ઔર તેરેમેં ભી મૈંને સિદ્ધપદકી સ્થાપના કી હૈ. ઉસકા તુમ સ્વીકાર કર ચુકે હો. સ્વીકાર કર ચુકા હૈ કિ મૈં સિદ્ધ હૂં. તો સુનતે-સુનતે ભી તુજે સ્વભાવકે અવલંબનમેં રાગ ઔર મોહકા નાશ હો જાયેગા. તુમ ભી સિદ્ધ હો જાઓગે, મૈં ભી સિદ્ધ હો જાઉંગા. સિદ્ધ તો સિદ્ધ હૈ હી, સિદ્ધ તો સિદ્ધ હૈ હી. મૈં ભી સિદ્ધ હોઉંગા. શંકા નહીં હૈ કિ અનંત ભવ હોંગે તો? ક્યા કરે? અનંત ભવ ભગવાનને દેખે હોંગે. અરે..! ભગવાનને તેરે ભવ દેખે હૈં?

ભગવાનકા જિસને નિર્ણય કિયા... ભગવાનને દેખા, ઐસા કહતે હૈં ન? ભગવાનને દેખા હૈ ઐસા ભગવાનકા નિર્ણય કિયા ઉસકા મોહ નાશ હુએ બિના રહતા નહીં. ભગવાનકે પાસ પાખંડ રહતા નહીં ઔર પાખંડકે પાસ ભગવાન આતે નહીં. ભગવાનકે પાસ પાખંડ નહીં રહતા ઔર પાખંડકે પાસ ભગવાન આતે નહીં. ભગવાન! તુમ સિદ્ધ હો. ક્યોંકિ તુમ ધર્મ સુનને આયે હો. દૂસરી બાત મત કરના. રાગ આયા તો મુજે ફલ તો મિલા. અરે..! કહા ન? ધ્રુવ, અચલ, અનુપમ. ઔર ત્રિવર્ગસે અપવર્ગ ભિન્ન ચીજ હૈ. ઉસકી તો મૈંને તેરી પર્યાયમેં સ્થાપના કી હૈ. ઉસકા તૂને સ્વીકાર કિયા હૈ. તો તેરેમેં ભી જો મોહકા ભાવ હૈ ઉસકા નાશ કરનેકે લિયે મૈં પરિભાષણ કરતા હૂં. તો સુનનેમેં તેરા લક્ષ્ય, સ્વભાવકા લક્ષ્ય રખકર સુનના. તેરા ભી રાગ નાશ હો જાયેગા ઔર મેરા ભી રાગ નાશ હો જાયેગા. વહ સમયસારકા ફલ હૈ.

પરિભાષણ કરતા હૈં. નહીં તો ઐસા કહતે હૈં, વાણી નિકલતી હૈ જડસે. અપના વિકલ્પ રાગ હૈ. ઔર સુનનેવાલેકો ભી સુનનેમેં રાગ હૈ. રાગકા લક્ષ્ય નહીં, વાણીકા લક્ષ્ય નહીં, હમ તો સિદ્ધ હૈં, ઐસા હમારા મુખ્ય લક્ષ્ય હૈ. તો તૂ ભી ઐસે સુન તો તેરા ભી રાગ, પુણ્ય ઔર નિમિત્તકા લક્ષ્ય છૂટકર સ્વભાવ પરિપૂર્ણ હો જાયેગા. ઈસલિયે મૈં સમયસાર કહતા હૂં. બ્રહ્મચારીજી! ક્યા સમયસાર ઐસે હી કહતે હૈં? સિદ્ધ હી હો જાયેગા. લેકિન શાસ્ત્રમેં ઐસા આતા હૈ ન કિ ગ્યારહવે ગુણસ્થાનસે ગિર જાતા હૈ. કર્મ ઐસા આ જાતા હૈ. અરે..! ક્યા સુનનેમેં આયા? ક્યા સુનતે હો તુમ? સિદ્ધપદ સુનને આયે હો કિ સંસારપદ? સંસારપદ તો તુમને અનંત કાલસે ઘૂટા હૈ. તો સિદ્ધપદ

જો સુનને આયા ઉસે શંકા ભી નહીં પડતી કિ કૈસા કર્મ આયેગા? ઐસા હોગા. અરે..! કુછ આતા નહીં. તેરી દ્રવ્યમેંસે સિદ્ધપર્યાય આ જાયેગી. તેરી દ્રવ્ય શક્તિમેં, જો મૈંને પર્યાયમેં સિદ્ધપદ સ્થાપિત કિયા, તો પર્યાયમેં સિદ્ધપદ આ જાયેગા. દૂસરા આતા નહીં. ઐસા શ્રોતા ઐસી રુચિ કરકે સુનતા હૈ ઉસકે લિયે યહ પ્રવચન હૈ. દૂસરેકે લિયે પ્રવચન નહીં હૈ. કહો, સમજમેં આયા? સમજમેં આતા હૈ? વહ કહતે હૈં. સમયસારકી પહલી ગાથા ચલતી હૈ.

'**વહ અર્હત્પ્રવચનકા અવયવ...**' અબ, અવયવકા પ્રમાણ બતાતે હૈં. '**વહ અર્હત્પ્રવચનકા અવયવ...**' શાસ્ત્ર ઔર શાસ્ત્રકા મૈં પરિભાષણ કરતા હૂં. ઉસમેં સિદ્ધકો વંદન કરતા હૂં. અબ, શાસ્ત્રકા પ્રમાણ બતાતે હૈં. શાસ્ત્ર પ્રમાણ હૈ, હમારી વાણી પ્રમાણ હૈ, વાણી, શાસ્ત્ર પ્રમાણ હૈ ઔર દિવ્યધ્વનિ નિકલી હુઈ વાણી હૈ. '**અર્હત્પ્રવચનકા અવયવ અનાદિનિધન પરમાગમ શબ્દબ્રહ્મસે પ્રકાશિત હોનેસે...**' કૈસા હૈ અર્હત્પ્રવચનકા અવયવ સમયસાર? અવયવ નામ અંશ. પૂર્ણ તો બારહ અંગમેં હૈ. અર્હંતપ્રવચન-અર્હત્પ્રવચન. સર્વજ્ઞકે વચન, પ્ર-વચન-પ્રધાન વચન. ઉસકા અવયવ અનાદિઅનંત પરમાગમ. લો. પરમાગમ અનાદિઅનંત હૈ, કિસીને બનાયા નહીં. અનાદિઅનંત જૈસા કેવલજ્ઞાન હૈ, અનાદિઅનંત કેવલજ્ઞાની જગતમેં હૈ કિ નહીં? કભી કેવલજ્ઞાન નહીં હોતા ઐસા હૈ? ઐસે પરમાગમ ભી અનાદિઅનંત હૈ. હિંમતભાઈ! પરમાગમ અનાદિઅનંત? લો, ઈસને બનાયા. બ્રહ્મચારીજી! પરમાગમ અનાદિઅનંત (કહા). આદિ નહીં, અંત નહીં. વાણી ભી અનાદિઅનંત હૈ. સિદ્ધો વર્ણ સમામ્નાય. પરમાગમકી વાણી ભી અનાદિસે ચલી આતી હૈ. કેવલજ્ઞાનકા પ્રવાહ ભી અનાદિસે ચલા આતા હૈ ઔર વાણી ભી અનાદિસે ચલી આતી હૈ. યથાર્થ, જૈસા વાચ્ય કેવલજ્ઞાન ઔર ધર્મ અનાદિસે હૈ, ઐસે વાચક ભી અનાદિસે વાણી પરમાગમ સત્ય આગમ ચલે આતે હૈં.

અનાદિઅનંત પરમાગમ. દેખો! સમયસારકો પરમાગમ કહા. '**શબ્દબ્રહ્મસે પ્રકાશિત હોનેસે...**' ઐસા પરમાગમ શબ્દબ્રહ્મ ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિ હોનેસે '**સર્વ પદાર્થોંકે સમૂહકો સાક્ષાત્ કરનેવાલે...**' '**સર્વ પદાર્થોંકે સમૂહકો સાક્ષાત્ કરનેવાલે કેવલી ભગવાન સર્વજ્ઞદેવ દ્વારા પ્રણીત હોનેસે...**' પ્રમાણ કહા. વાણી કૈસી હૈ? સર્વજ્ઞ ભગવાન દ્વારા પ્રણીત હોનેસે. વહ તો નિમિત્તસે કથન હૈ. વાણી તો વાણીકે કારણસે નિકલી હૈ. સર્વજ્ઞ તો આત્મા હૈ. લેકિન નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ બતાતે હૈં. જૈસા શ્રોતા-વક્તાકા સંબંધ બતાયા, વૈસે વાણી ઔર કેવલજ્ઞાનીકા સંબંધ બતાતે હૈં. શ્રોતા-વક્તાકા સંબંધ બતાયા કિ મૈં ભી સિદ્ધ ઔર તુમ ભી સિદ્ધ. ઐસે વાણી સર્વજ્ઞકી ઔર સર્વજ્ઞ, ઉસકા નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ હૈ. ભગવાનકો ઐસી ઈચ્છા નહીં હૈ કિ મૈં વાણી નિકાલૂં. લેકિન વાણી ઐસી નિકલતી હૈ કિ સર્વજ્ઞદેવ દ્વારા પ્રણીત કથન ઉપદેશ હોનેસે.

'તથા સ્વયં અનુભવ કરનેવાલે શ્રુતકેવલી...' 'કેવલિયોંકે નિકટવર્તી સાક્ષાત્ સુનનેવાલે તથા સ્વયં અનુભવ કરનેવાલે શ્રુતકેવલી ગણધરદેવોંકે દ્વારા કથિત હોનેસે પ્રમાણતાકો પ્રાપ્ત હૈ.' શાસ્ત્રકા પ્રમાણ બતાયા. જો હમ કહેંગે, વહ હમારે પ્રમાણજ્ઞાનસે કહેંગે. ક્યોંકિ સાક્ષાત્ તીર્થંકરકી દિવ્યધ્વનિસે આયા હૈ ઔર ગણધરસે વહ વાણી આયી હૈ. **'યહ અન્યવાદિયોંકે આગમકી ભાંતિ છદ્મસ્થ (અજ્ઞાનિયોં)કી કલ્પનામાત્ર નહીં હૈ...'** સમયસાર કહૂંગા વહ કલ્પનામાત્ર નહીં હૈ. તુમ્હારેમેં મકાન નહીં કરતે? મકાનકી ક્યા કરતે હૈં? ચતુર સીમા. મકાનકે (કાગજાતમેં) લિખતે હૈં ન? ઉસમેં ચતુરસીમા લિખાતે હૈં કિ પૂર્વમેં વહ મકાન હૈ, પશ્ચિમેં યહ હૈ, ઉત્તરમેં, દક્ષિણમેં વહ મકાન હૈ. ઔર બિના કોઈ આધાર મકાન હૈ ઐસા નહીં. ઐસી ચતુર સીમા લિખતે હૈં. ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય કહતે હૈં, ઉસકા કથન કરનેવાલે મફતલાલ નહીં હૈ. સર્વજ્ઞકી વાણીસે કથન આયા હૈ. સમજે? ઔર ગણધરસે અનુભવ કિયા ઉસકી વાણી નિકલી હૈ.

'યહ અન્યવાદિયોંકે આગમકી ભાંતિ છદ્મસ્થ (અજ્ઞાનિયોં)કી કલ્પનામાત્ર નહીં હૈ કિ જિસકા અપ્રમાણ હો.' અપને શાસ્ત્રકા પ્રમાણ બતાયા કિ શાસ્ત્ર પ્રમાણ, વાણી પ્રમાણ, હમ પ્રમાણ ઔર તુમ સુનનેવાલા સિદ્ધ સમાન સિદ્ધ કિયા, તુમ ભી પ્રમાણ. ઐસી દૃષ્ટિ ઔર રુચિ કરકે જો સુને ઉસસે સબ પ્રમાણ હોતા હૈ.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- ક્યા કહતે હૈં? .. ક્યા?

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- વહી સરલતા હુયી. ક્યા ધૂલ ચાહિયે તુમકો? ક્યા સુનને આયે હો? લક્ષ્મીકી રુચિ છુડા દી, ભોગકી રુચિ છુડા દી, પુણ્યકી રુચિ છુડા દી ઔર સ્વભાવકી રુચિ કરવાયી. બહુત કડક. સુગમ હૈ. તેરી ચીજ તેરે પાસ હૈ. તેરી ચીજ તેરે પાસ શક્તિ હૈ. શક્તિકા ભંડાર હૈ. મૈં આત્મા હૂં ઔર વર્તમાન પર્યાયમેં યદિ શાંતિ ચાહતે હો, શાંતિ પ્રાપ્ત હોનેકી ઇચ્છા હૈ તો તૂ અંતરમેં શક્તિમેં સિદ્ધપદ અંદરમેં પ્રતીત કરો, ઐસા હી સરલ સ્વભાવ હૈ. વહી સરલતા હૈ. નહીં તો દૂસરી કડક બાત વિપરીત હૈ. અનંત કાલસે પરમેં પુરુષાર્થ કિયા લેકિન એક પરમાણુ અપના હુઆ નહીં. અનંત કાલસે પુરુષાર્થ કિયા, ક્યા એક પરમાણુ અપના હુઆ? એક રજકણ અપના હુઆ? ઔર સિદ્ધપદકી પર્યાયકા પુરુષાર્થ કરે તો અલ્પ કાલમેં સિદ્ધ (હો જાતા હૈ). કહતે હૈં, મોહકા નાશ અલ્પ કાલમેં હો જાયેગા. અનંત કાલસે તૂને મોહકા ઘૂટન કિયા હૈ, ઘૂટના કહતે હૈં ન? ઘોલન કરતે હૈં. ખરલમેં ઘૂટતે હૈં. ચીકના કર દિયા. ચોસઠ પહોરી છોટીપીપર ઘૂટતે હૈં ન, ઘૂટતે હૈં. ઐસે રાગ પુણ્ય મૈં, રાગ પુણ્ય મૈં, રાગ પુણ્ય મૈં, નિમિત્ત મૈં, ભોગ મૈં, લક્ષ્મી મૈં. ઐસે ઘૂટતે-ઘૂટતે જો ચીકના મિથ્યાત્વ બના દિયા હૈ, ઉસે યદિ તુજે છોડના હૈ

ઔર ધર્મ કરના હૈ તો મૈં સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો (ઐસી પ્રતીત કર). પહલેસે વહ લિયા. ઉસકી દૃષ્ટિમેં સિદ્ધ લક્ષ્યમેં આના ચાહિયે. દૂસરા લક્ષ્ય છૂટ જાના ચાહિયે.

આસક્તિ તો જ્ઞાનીકો ભી હોતી હૈ, અસ્થિરતા આતી હૈ, રાગ આતા હૈ, અશુભ હૈ, વિષયભોગકી આસક્તિ હોતી હૈ, લેકિન ઉસકી રુચિ નહીં હોની ચાહિયે. રુચિ દૂસરી ચીજ હૈ, આસક્તિ દૂસરી ચીજ હૈ. યહાં તો રુચિકા પલટા કરતે હૈં. તેરી રુચિ ધર્મ, અર્થ ઔર કામ, પુણ્ય, લક્ષ્મી ઔર ભોગમેં એવં કર્મકે નિમિત્તકી ગતિમેં હૈ, ગતિ રહિત આત્મા, ભ્રમણ રહિત, પુણ્ય, લક્ષ્મી ઔર ભોગ રહિત આત્માકી ઓર લક્ષ્ય કર તો તેરા મોહ નાશ હુએ બિના રહેગા નહીં. વહ સરલ ઔર સત્ય ઉપાય એક હી હૈ, લેકિન લોગોંકો સુનનેમેં આયા નહીં. કહો, સમજમેં આયા?

દેખો! એક ગાથામેં કિતના ભર દિયા હૈ!

वंदित्तु सव्वसिद्धे धुवमचलमणोवमं गदिं पत्ते।
वोच्छामि समयपाहुडमिणमो सुदकेवलीभणिदं।।१।।

ઉસમેંસે નિકાલા. '**वोच्छामि**' કહતા હૂં, પરિભાષણ કરતા હૂં. '**समयपाहुड**' સમયપ્રાભૃત. '**इदं**' '**सुदकेवलीभणिदं**'. '**इदं**', '**इदं**' પ્રત્યક્ષ કહા, પ્રત્યક્ષ. '**सुदकेवलीभणिदं**' કેવલી ઔર શ્રુતકેવલીને કહા હુઆ સમયસાર તુમકો કહૂંગા. ઔર સુનનેવાલે તુમ્હે ભી મોહકા નાશ હોગા. ઉસમેં શંકા નહીં હૈ. સુનનેવાલેમેં ઐસા લક્ષ્ય હો તો સુનનેવાલા કહા ન. નહીં તો સુનનેવાલા ભી નહીં કહા.

ભગવાન! તેરા સ્વભાવ તો સિદ્ધ સમાન તેરેમેં હૈ. બાહર ભટકનેસે કુછ નહીં મિલતા. ભટકનેમેં રુચિ છોડ ઔર સ્થિર પદમેં રુચિ કર ઔર સુન. તેરા સબ રાગ નાશ હો જાયેગા. લો, આશિર્વાદ દિયા. આશિર્વાદ દિયા તો ઉનકે આશિર્વાદસે મિલતા હૈ? સિદ્ધપદકા લક્ષ્ય કિયા તો લક્ષ્ય કરતે.. કરતે.. કરતે.. સુનતા હૈ તો રાગ ઘટકર સ્વભાવમેં સ્થિર હો જાયેગા. સ્થિર હો જાયેગા ઔર સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત હો જાયેગા. વહ શ્રોતાકા ઔર વક્તાકા લક્ષણ ઔર શાસ્ત્રકા લક્ષણ, તીન લક્ષણ બાંધે. તીન લક્ષણ આયે. શાસ્ત્ર કિસકો કહતે હૈં? શ્રોતા કિસકો કહતે હૈં? વક્તા કિસકો કહતે હૈં? યે તીનકા લક્ષણ એક ગાથામેં આ ગયા. વહ ગાથા પૂરી હુઈ. ઉસકા ભાવાર્થ જયચંદ્ર પંડિત કરતે હૈં.

ભાવાર્થ :- '**ગાથાસૂત્રમેં આચાર્યદેવને**' '**वक्ष्यामि**' કહા હૈ...' '**वोच्छामि**' કહા થા ન? '**वोच्छामि**'. '**ઉસકા અર્થ ટીકાકારને 'वच परिभाषणे' ધાતુસે પરિભાષણ કિયા હૈ. ઉસકા આશય ઈસપ્રકાર સૂચિત હોતા હૈ કિ ચૌદહ પૂર્વોંમેંસે જ્ઞાનપ્રવાદ નામક પાંચવે પૂર્વમેં બારહ 'વસ્તુ' અધિકાર હૈં; ઉનમેં ભી એક એકકે બીસ બીસ 'પ્રાભૃત' અધિકાર હૈં. ઉનમેંસે દશવેં વસ્તુમેં સમય નામક જો પ્રાભૃત હૈ ઉસકે મૂલસૂત્રોંકે શબ્દોંકા જ્ઞાન પહલે બડે આચાર્યોંકો થા...**' અબ, સમયપ્રાભૃતકા

જયચંદ્ર પંડિત સિદ્ધ કરતે હૈં કિ ઉસમેં '**वोच्छामि**' લિખા હૈ ઉસકા ક્યા અર્થ હૈ. ઉસકા જ્ઞાન પહલે બડે આચાર્ય સંતોં દિગંબર મુનિ થે ઉનકો થા.

'**ઉસકે અર્થકા જ્ઞાન આચાર્યોંકિ પરિપાટીકે અનુસાર શ્રી કુંદકુંદાચાર્યકો ભી થા.**' દેખો, ઉનકી પરિપાટીકે અનુસાર (લિખા હૈ). પરિપાટીકે અનુસાર, પરંપરાકે અનુસાર. મુનિ થે, ભાવલિંગી સંત આચાર્ય કુંદકુંદાચાર્ય થે. લેકિન પરંપરાકી બાતમેં એક અક્ષર ભી તોડા નહીં. સર્વજ્ઞ ભગવાનકી વાણી નિકલી, ઐસી ગણધરને ઝેલી, ઐસી આચાર્યોંકી પરિપાટીસે આયી, '**ઉસકે અર્થકા જ્ઞાન આચાર્યોંકે પરિપાટીકે અનુસાર શ્રી કુંદકુંદાચાર્યકો ભી થા. ઉન્હોંને સમયપ્રાભૃતકા પરિભાષણ કિયા-પરિભાષાસૂત્ર બનાયા.**' '**वोच्छामि**'કા અર્થ કરતે હૈં.

'**સૂત્રકી દશ જાતિયાં કહી ગયી હૈં,...**' સૂત્રમેં દસ પ્રકારકી જાતિ હૈ. વહ તો પરિભાષણકા અર્થ કરતે હૈં. '**ઉનમેંસે એક 'પરિભાષા' જાતિ ભી હૈ. જો અધિકારકો અર્થકિ દ્વારા યથાસ્થાન સૂચિત કરે વહ 'પરિભાષા' કહલાતી હૈ.**' ઉસમેં બડા મર્મ હૈ. ક્યા કહતે હૈં? '**वोच्छामि समयपाहुड**' ઐસા કહા. તો '**वक्ष्यामि**' ઉસમેંસે પરિભાષણ કિયા. જહાં-જહાં જીવકા અધિકાર, અજીવકા અધિકાર, પુણ્ય, પાપ નૌ પદાર્થ જહાં-જહાં જૈસે હોને ચાહિયે વૈસા કહા હૈ. સમજે? પરિભાષણકા અર્થ કરતે હૈં. '**જો અધિકારકો અર્થકિ દ્વારા...**' અર્થકિ દ્વારા '**યથાસ્થાન...**' યથાસ્થાન. જિસકા જો સ્થાન હૈ, આસ્રવકા અધિકાર આસ્રવમેં હૈ, સંવરકા સંવરમેં, નિર્જરાકા નિર્જરામેં. ઔર આસ્રવમેં ભી જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ બાત ભી આતી હૈ ન. આસ્રવમેં આતી હૈ. જઘન્ય સમ્યગ્દૃષ્ટિ જબતક હો, તબતક સમકિતીકો ભી બંધન, આસ્રવ થોડા હોતા હૈ. વહ સબ યથાસ્થાનમેં લિખા હૈ. ભાઈ!

સમયસારકી એક-એક ૪૧૫ ગાથા હૈ, વહ યથાસ્થાન, યથાસ્થાન (હૈ). એક, દો, તીન, ચાર, પાંચ, છઃ ઐસે ૪૧૫. યથાસ્થાન. જૈસે ચશ્મા તો યહાં હોના ચાહિયે ન? કિ ચશ્મા યહાં હોના ચાહિયે? વૈસે જહાં-જહાં જો સૂત્રકી જૈસી ગાથાકા પ્રયોજન જરૂરી થા ઐસા યથાસ્થાનમેં '**સૂચિત કરે વહ પરિભાષા કહલાતી હૈ.**' ઐસી પરિભાષાસે સમયસાર બનાયા હૈ. સમયસારકી બડી મહિમા કહી. અમૃતચંદ્રાચાર્યને '**वोच्छामि**'કા અર્થ પરિભાષણ કિયા હૈ. ઉસકા જયચંદ્ર પંડિત અર્થ નિકાલતે હૈં કિ પરિભાષણ ક્યોં કહા. સૂત્રકી દસ પ્રકારકી જાતિમેં પરિભાષણ નામકા એક સૂત્ર, સત્ર હૈ. ઉસમેં યથાસ્થાન જો જહાં જૈસે હોના ચાહિયે, ઉસકી રચના હોતી હૈ ઉસકા નામ પરિભાષા સૂત્ર કહતે હૈં. સમયસાર પરિભાષા સૂત્ર હૈ. યથાસ્થાનમેં સબ હુઆ હૈ. '**શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવ સમયપ્રાભૃતકા પરિભાષણ કરતે હૈં-અર્થાત્ વે સમયપ્રાભૃતકે અર્થકો હી...**' સમયપ્રાભૃતકે અર્થકો હી. અર્થાત્ કરકે દૂસરા અર્થ લિયા. ભાઈ! અર્થાત્ કહકર ફિરસે લિયા. પરિભાષણકા

અર્થ લિયા. '**અર્થાત્ વે સમયપ્રાભૃતકે અર્થકો હી યથાસ્થાન બતાનેવાલા પરિભાષાસૂત્ર રચતે હૈં.**'

'**આચાર્યને મંગલકે લિયે સિદ્ધોંકો નમસ્કાર કિયા હૈ. સંસારીકે લિયે શુદ્ધ આત્મા સાધ્ય હૈ...**' દેખો! ક્યા કહા? સંસારી આત્માકા ધ્યેય તો સિદ્ધ હોના ચાહિયે. સિદ્ધ ધ્યેય. પહલે આયા થા ન? પ્રતિચ્છંદ, પ્રતિચ્છંદ આયા થા. પડઘા. દેખો ન, આવાજ નિકલતી હૈ તો સામને દૂસરી આવાજ નિકલતી હૈ. પહલે બોલા, મૈં સિદ્ધ. તૂ સિદ્ધ. ઐસા એક પ્રતિચ્છંદ આતા હૈ. આતા હૈ ન? '**શુદ્ધ આત્મા સાધ્ય હૈ...**' સંસારીજીવકો ક્યા સાધ્ય-ધ્યેય હૈ? પુણ્ય સાધ્ય હૈ? ગતિ સાધ્ય હૈ? વિકાર સાધ્ય હૈ? ભોગ સાધ્ય હૈ? સંસારીજીવકા યથાર્થ સાધ્ય તો સિદ્ધ હોના ચાહિયે. ઉસકો છોડકર કોઈ દૂસરા સાધ્ય બનાવે તો ઉસકો ધર્મકી ખબર હી નહીં. ધર્મ સુનનેકે લાયક નહીં. '**સંસારીકે લિયે શુદ્ધ આત્મા સાધ્ય હૈ...**' સબ સંસારી? યહાં તો શ્રોતાકો કહતે હૈં કિ નહીં? સંસાર તો પરિભ્રમણરૂપ દુઃખકારણ ભાવ હૈ. સંસાર નામ આત્મામેં ઉદયભાવ રાગ-દ્વેષ, અજ્ઞાન હોતા હૈ વહ સંસાર હૈ. વહ તો દુઃખકા કારણ હૈ. વહ હિત ચાહતા હો ઔર કલ્યાણ ચાહતા હો તો શુદ્ધ આત્મા સાધ્ય હૈ. સાધ્ય સમજે? ધ્યેય, લક્ષ્ય. '**ઔર સિદ્ધ સાક્ષાત્ શુદ્ધ આત્મા હૈ, ઈસલિયે ઉન્હેં નમસ્કાર કરના ઉચિત હૈ.**' ઈસલિયે ઉનકો નમસ્કાર ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યને કિયા હૈ.

'**યહાં કિસી ઈષ્ટદેવકા નામ લેકર નમસ્કાર ક્યોં નહીં કિયા? ઈસકી ચર્ચા ટીકાકારને મંગલાચરણ પર કી હૈ, ઉસે યહાં ભી સમજ લેના ચાહિયે.**' વહ આયા ન? '**નમઃ સમયસારાય**'મેં. '**નમઃ સમયસારાય**'મેં આ ગયા હૈ. સમયસાર આયા ઉસમેં સબ ઈષ્ટદેવ આ જાતે હૈં. '**સિદ્ધોંકો 'સર્વ' વિશેષણ દેકર યહ અભિપ્રાય બતાયા હૈ કિ સિદ્ધ અનંત હૈં.**' કોઈ કહતે હૈં કિ એક સિદ્ધ હૈ, વહ જૂઠી બાત હૈ. અનંત સિદ્ધ હો ગયે. અનંત અનંત. ક્યોંકિ મેરે પહલે ભી મેરે જૈસે સાધકજીવ અનંત હુએ. ઐસે સાધક અલ્પ કાલમેં સિદ્ધ હુએ તો અનંત હો ગયે. મૈં ભી અલ્પ કાલમેં સિદ્ધ હોનેવાલા હૂં. તો મેરે પહલે ભી જો આત્માકા લક્ષ્ય ઔર રુચિ કરકે સાધક થે, અલ્પ કાલમેં સિદ્ધ હોતે હૈં. સિદ્ધ હોનેમેં અનંત કાલ નહીં ચાહિયે. અનંત કાલ નહીં ચાહિયે. સાધકભાવ અનંત કાલ રહતા નહીં. સાધકભાવ અનંત કાલ રહતા હી નહીં. સમજમેં આયા? અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્તન રહતા હૈ ન? સમકિત હોનેકે બાદ અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્તન રહતા હૈ. વહ તો છૂટતા નહીં ઉસકો સાધકભાવ કહતે હૈં. યહાં તો સાધકભાવકી બાત કી હૈ ન. મૈં જ્ઞાન હૂં, શુદ્ધ ચૈતન્ય હૂં, ઐસી રુચિસે ધર્મકી શુરૂઆત હુઈ, વહ સાધકભાવકા કાલ હી અસંખ્ય સમય હૈ. અનંત સમય હોતા હી નહીં. સમજમેં આતા હૈ?

સાધક-ધર્મકા સાધનેવાલા વિચાર કરતા હૈ, મૈં ભી સાધક જ્ઞાનસ્વભાવ ચિદાનંદ મૈં હૂં, ઉસે સાધનેવાલા હૂં. રાગ આતા હૈ, વિકાર હૈ ઉસકા સાધનેવાલા નહીં. તો અલ્પ કાલમેં મેરી સાધકદશા સિદ્ધપર્યાયકો પ્રાપ્ત હો જાયેગી, સાધકકા વ્યય હોકર. તો મેરે પહલે ભી અનંત સિદ્ધ હો ગયે. ક્યોંકિ અનંત કાલ હો ગયા. ઔર અનંત કાલમેં અસંખ્ય કાલમેં એક સિદ્ધ હોતા હૈ. અસંખ્ય કાલ નહીં, અસંખ્ય સમયમેં. છઃ મહિને ઔર આઠ સમયમેં તો ૬૦૮ સિદ્ધ હોતે હૈં. તો ઐસે અનંત મેરે પહલે સિદ્ધ હો ગયે. ઈસલિયે કહતે હૈં કિ સિદ્ધ અનંત હૈં.

'ઈસસે યહ માનનેવાલે અન્યમતિયોંકા ખંડન હો ગયા કિ 'શુદ્ધ આત્મા એક હી હૈ' કોઈ કહતા હૈ ન કિ સિદ્ધ એક હી હૈ. જ્યોતમેં જ્યોત મિલ ગઈ. રાત્રિમેં કોઈ પ્રશ્ન હુઆ થા. સિદ્ધ હોતા હૈ તો એક ચૈતન્ય દૂસરેમેં મિલ જાતા હૈ. અરે..! મૂઢ હૈ. ક્યા મિલ જાતા હૈ? સત્તા અનાદિસે ભિન્ન હૈ ઔર શુદ્ધકી સત્તા ભિન્ન રખી તો અશુદ્ધકા નાશ કરકે શુદ્ધમેં સત્તા મિલ ગઈ તો અપના હી નાશ હો ગયા. સત્તામેં સ્થિરતા તો આયી નહીં, લેકિન સત્તાકા અભાવ હો ગયા. અપની શુદ્ધ ચિદાનંદ સત્તા ઉસકી પર્યાયમેં વિકાર થા, ઉસકા નાશ કરકે પર્યાયમેં શુદ્ધતા આની ચાહિયે, ઉસકે બજાય ઐસા કહતે હૈં, સિદ્ધ મિલ ગયે. જ્યોતમેં જ્યોત મિલ ગઈ. જૈન નામ ધારણ કરતા હૈ ઉસે ભી માલૂમ નહીં હૈ કિ અનંત સિદ્ધ સ્વતંત્ર વહાં હૈ. પૈંતાલીસ લાખ યોજનમેં હૈ. પ્રત્યેક સિદ્ધ પરમાત્મા અપને આનંદકા અનુભવ પ્રત્યેક ભિન્ન-ભિન્ન કરતે હૈં. કિસીકી કિસીમેં મિલાવટ નહીં હોતી.

મુમુક્ષુ :- ..

ઉત્તર :- ક્ષેત્ર મર્યાદિત હૈ ઔર સિદ્ધ અનંત હૈં. ઉસમેં ક્યા હુઆ? ક્ષેત્ર થોડા હૈ. યહ થોડા ક્ષેત્ર હૈ, ઉસમેં હજાર દીપક કરો, લાખ કરો, સબ પરમાણુ યહાં સમા જાયેંગે. ઉસમેં કિસીકો દબના નહીં પડતા. ઠોકર નહીં ખાતે. સબ ભિન્ન-ભિન્ન રહતે હૈં. દીપકકા પ્રકાશ પરમાણુ રૂપી મૂર્ત અજીવ વહ ભી ટક્કર નહીં ખાતે હૈં, સ્વતંત્ર રહતે હૈં. તો અલ્પ ક્ષેત્રમેં સિદ્ધ ભગવાન અપને-અપને આનંદકે અનુભવમેં સબ સ્વતંત્ર રહતે હૈં.

મુમુક્ષુ :- .

ઉત્તર :- અનંતગુને અનંતગુને જીવ. ચાહે જિતને ભી હો.

'શ્રુતકેવલી' શબ્દકે અર્થમેં (૧) શ્રુત અર્થાત્ અનાદિનિધન પ્રવાહરૂપ આગમ...' લો, આગમ કહા. **'ઔર કેવલી અર્થાત્ સર્વજ્ઞદેવ કહે ગયે હૈં...'** દોનોંકી બાત લી. **'ઉનસે સમયપ્રાભૃતકી ઉત્પત્તિ બતાઈ ગઈ હૈ.'** ક્યા કહતે હૈં? કેવલી ઔર શ્રુતકેવલીસે હમારે શાસ્ત્રકી ઉત્પત્તિ હુઈ હૈ, ઉસ શાસ્ત્રકો હમ કહતે હૈં. સાક્ષાત્ કુંદકુંદાચાર્યકી ધ્વનિ કૈસી હૈ! શ્રુતકેવલી. તો ઉનકે ગુરુ તો ઐસે શ્રુતકેવલી નહીં થે. ભાઈ!

ઉનકે ગુરુ તો શ્રુતકેવલી નહીં થે. શ્રુતકેવલી ઔર કેવલીસે સમયસારકી ઉત્પત્તિ હુઈ હૈ. ઐસા મૈં સમયસાર કહતા હૂં. ભગવાનકે પાસ ગયે થે, આઠ દિન ભગવાનકે પાસ રહે થે ઔર બાદમેં સમયસાર, પ્રવચનસાર આદિ ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યને શાસ્ત્રકી પ્રતિષ્ઠા ભરતક્ષેત્રમેં કી. તો કહતે હૈં, '**ઉનસે સમયપ્રાભૃતકી ઉત્પત્તિ બતાઈ ગઈ હૈ.**'

'**ઈસપ્રકાર ગ્રંથકી પ્રમાણિકતા બતાઈ હૈ ઔર અપની બુદ્ધિસે કલ્પિત કહનેકા નિષેધ કિયા હૈ.**' અપની બુદ્ધિસે મૈં કલ્પિત નહીં કહતા હૂં. અનાદિનિધન... યદ્યપિ અનુભવસે કહતા હૂં, ઐસા કહેંગે. લેકિન એક અક્ષર ભી કલ્પિત નહીં હૈ. વહ તો પરંપરા અનાદિસે ચલી આયી હૈ, વહી બાત મૈં કહૂંગા. '**અન્યવાદી છદ્મસ્થ (અલ્પજ્ઞ) અપની બુદ્ધિસે પદાર્થકા સ્વરૂપ ચાહે જૈસા કહકર વિવાદ કરતે હૈં, ઉનકા અસત્યાર્થપના બતાયા હૈ.**'

અબ, એક ગાથા પૂરી હુઈ. અબ, દૂસરી ગાથા કહતે હૈં. દૂસરી ગાથામેં ક્યા કહતે હૈં? '**ઈસ ગ્રંથકે અભિધેય,...**' અભિધેય ક્યા? મૈં ક્યા કહના ચાહતા હૂં. વાચ્ય. અભિધેય અર્થાત્ વાચ્ય, ધ્યેય. શુદ્ધાત્મા ધ્યેય, ઉસકો મૈં કહનેવાલા હૂં. વહ મેરા ધ્યેય હૈ. શુદ્ધાત્મા. અશુદ્ધતાકા અનુભવ તો અનાદિસે કરતે હો. ઉસમેં કોઈ નવીનતા નહીં હૈ. '**અભિધેય, સમ્બન્ધ...**' વાચક શબ્દકા સંબંધ હૈ. અભિધેય સિદ્ધ આત્મા-શુદ્ધાત્મા અભિધેય હૈ ઔર શબ્દ ઉસકા વાચક નિમિત્ત સંબંધ હૈ. '**પ્રયોજન તો પ્રગટ હી હૈ.**' ક્યા કહૈ? દેખો! '**શુદ્ધ આત્માકા સ્વરૂપ અભિધેય (કહને યોગ્ય) હૈ.**' અભિધેય કહો અથવા કહને યોગ્ય કહો. '**ઉસકે વાચક ઈસ ગ્રંથમેં જો શબ્દ હૈં ઉનકા ઔર શુદ્ધ આત્માકા વાચ્યવાચકરૂપ સંબંધ હૈ...**' સંબંધ હૈ ન? જૈસે શક્કર. શક્કર શબ્દ હૈ ઔર શક્કર પદાર્થ ઉસકા વાચ્ય હૈ. વાચ્ય સમજે? શક્કર હોતી હૈ ન? ગુડ લો. શક્કર, ગુડ શબ્દ હૈ તો ઉસકા વાચ્ય હૈ. વાચ્યવાચક સંબંધ હૈ. શક્કર વાચક હૈ ઔર શક્કર પદાર્થ વાચ્ય હૈ. ઐસે સમયસાર વાચક હૈ ઔર શુદ્ધ આત્મા ઉસકા વાચ્ય હૈ. હમ તો સમયસારમેં શુદ્ધાત્મા હી કહનેવાલે હૈં. ક્યોંકિ અશુદ્ધ તો અનાદિકાલસે પર્યાયબુદ્ધિ (હૈ હી). પર્યાયબુદ્ધિ, રાગબુદ્ધિ, પુણ્યબુદ્ધિ, વિકારરુચિ વહ તો પર્યાયબુદ્ધિસે અનાદિ કાલસે અનુભવ કરતે આયા હી હૈ, ઉસમેં કુછ નયા નહીં કહના હૈ. સમજે?

'**ઔર શુદ્ધાત્માકે સ્વરૂપકી પ્રાપ્તિકા હોના પ્રયોજન હૈ.**' લો, પ્રયોજન બતાયા. ક્યા કહતે હૈં? પ્રયોજન ક્યા હૈ? શુદ્ધાત્માકે સ્વરૂપકી પ્રાપ્તિ. પુણ્યકી પ્રાપ્તિ, સ્વર્ગકી પ્રાપ્તિ, જગતમેં આચાર્યપદકી પ્રાપ્તિ, ભાઈ! આચાર્યકી નહીં? બડા આચાર્ય હો તો? ના કહતે હૈં. વહ પ્રયોજન નહીં હૈ. ઉપાધ્યાયપદકી પ્રાપ્તિ. બડી-બડી પ્રજ્ઞા, ઐસા હોતા હૈ, ઐસે બડી-બડી ઉપાધિ દેતે હૈં ન? ... વહ સબ કોઈ ઉપાધિ નહીં. ઉપાધિકા પ્રયોજન નહીં હૈ. '**શુદ્ધાત્માકે સ્વરૂપકી પ્રાપ્તિકા હોના પ્રયોજન હૈ.**' વાચક સમયસાર, વાચ્ય આત્મા

ઔર ઉસકા પ્રયોજન શુદ્ધાત્માકી પ્રાપ્તિ. દૂસરા કોઈ પ્રયોજ હૈ નહીં. ઉસ પ્રયોજનસે યદિ સુને તો ઉસે વાસ્તવિક વીતરાગ ઔર સમયસાર કહનેવાલેકા વાચકકા ઉસે જ્ઞાન હોતા હૈ. યદિ પ્રયોજન દૂસરા રખે (અર્થાત્) સુનનેસે મુજે પૈસે મિલેંગે, લક્ષ્મી, ઈજ્જત, કીર્તિ, હમ ધર્મી કહલાયેંગે. હમેશા ધર્મ સુનના, સમયસાર સુનના બડા અધ્યાત્મિક કહલાયેંગે. સમયસાર સુનનેસે અધ્યાત્મિક કહલાયેંગે. દુનિયામેં માન મિલેગા. ઉસકો શુદ્ધાત્માકા પ્રયોજન હૈ નહીં. ઓહો..! વહ તો બડી ચર્ચા કરતે હૈં. સમયસારકી. ઔર સમયસાર શાસ્ત્ર તો બડા ગહન હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ ભગવાન! ગહનમેં તો શુદ્ધાત્માકી પ્રાપ્તિકા હી પ્રયોજન હૈ, ભૈયા! ઉસમેં કોઈ પ્રયોજન પદવી, લાભ, પુણ્ય, જગતકી ઈજ્જત, કીર્તી, સંઘ સમુદાય અથવા મેરે ઈતને ભક્ત હો, ઐસે કોઈ પ્રયોજનસે સુને તો ઉસકો શ્રોતા યથાર્થમેં કહતે નહીં. '**શુદ્ધાત્માકે સ્વરૂપકી પ્રાપ્તિકા હોના પ્રયોજન હૈ.**'

ભગવાનને '**પ્રથમ ગાથામેં સમયકા પ્રાભૃત કહનેકી પ્રતિજ્ઞા કી હૈ. ઈસલિયે યહ આકાંક્ષા હોતી હૈ કિ સમય ક્યા હૈ?**' પહલે કહા ન? સમયપ્રાભૃત કહૂંગા. સમયપ્રાભૃત કહૂંગા. તો શિષ્યકો આકાંક્ષા હોતી હૈ, પ્રભુ! આપ સમય કિસકો કહતે હો? આપ સમય કિસકો કહતે હો? ઐસી આકાંક્ષા હોતા હૈ. આકાંક્ષા હોતી હૈ ઐસે શિષ્યકી ઈચ્છા ઉત્પન્ન હુઈ. પ્રભુ! સમય કિસકો કહતે હૈં? '**ઈસલિયે પહલે ઉસ સમયકો હી કહતે હૈં.**' સમયપ્રાભૃત કહૂંગા, ઐસી પ્રતિજ્ઞા કી થી તો શિષ્યકો આકાંક્ષા હુઈ. ઐસે લિયા, ભાઈ! શિષ્યને આકાંક્ષા બતાયી કિ સમય કિસકો કહતે હો? આપ સમય કિસકો કહતે હો? પ્રભુ! આપ તો કહતે હો, સમયપ્રાભૃત (કહૂંગા) ઔર સિદ્ધપદકી સ્થાપના કી. તો આપ સમય કિસકો કહતે હો? ઐસી આકાંક્ષા રખનેવાલેકો સમય કિસકો કહતે હૈં, વહ દૂસરી ગાથામેં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય કહેંગે કિ ઈસકો હમ સમયસાર કહતે હૈં. વિશેષ આયેગા... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)